

KAARLO WUORI (1863-1914) TAIDEKASVATUKSEN URANUURTAJA TAMPEREELLA VIIME VUOSISADALLA JA TÄMÄN VUOSISADAN ALUSSA

Sata vuotta sitten Tampere sai ensimmäisen taidekouluja käyneen taiteilijan ikuis-tamaan kaupunkilaisia ja kaupungin mai-semia. Kaarlo Vuori oli 27-vuotias lopetta-essaan opiskelun Helsingin yliopiston pii-rustussalissa ja Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulussa vuonna 1890.

TAITEILIJA JA OPETTAJA

Katukuvassa Pariisista kotiutunut taiteilija herätti ihastusta hienostuneella pukeutumisellaan. Kummastusta sensijaan herätti ammatti - eihän täällä ollut taiteilijoita ollut kuin vierailuilla. Ikaalislainen F. Frang oli tosin asunut täällä muutamana vuonna ja jokunen koristetaiteilijakin oli kaupungissa vaikuttanut, mutta siihenpä melkein tavallisen kaupunkilaisen kosketukset tai-teilijoihin jäivät.

Ensimmäisinä tamperelaistaiteilijoina maini-taan usein kolmikko: Kaarlo Vuori, Gabriel Eng-berg ja Joseph Alanen. Tuohon aikaan Kaarlo Engberg oli kuitenkin 18-vuotias maalari, joka neljän vuoden kuluttua vasta lähti piirustuskou-luun ja Kaarlo Vuoren tuleva oppilas Joseph Alanen oli viisivuotias pikkupoika.

Kaupunkilaisten joukossa oli toki taiteenystä-viä, joista osa oli vuosia ollut Suomen taideyh-distyksen jäsenenä. Yritettiinpä täällä vuonna 1880 sanomalehti-ilmoituksella herätellä ajatusta omasta taidemuseostakin, mutta vetoamus ei saanut vastakaikua. Monenlaiset muut kulttuu-riharrastukset olivat kyllä jo löytäneet harrasta-jansa - esimerkiksi kaupungissa oli toimiva kir-jasto ja soitto- ja lauluharrastukset olivat saaneet aktiivisen kannattajajoukon.

Kaarlo Vuorella oli taidemaalarina uranuurtaj-an asema tamperelaisessa miljöössä, mutta hän-en aikanaan ammatti ei täällä antanut turvattua toimeentuloa. Koska Kaarlo Vuori oli jo vuonna 1888 saanut piirustuksenopettajan pätevyuden,

löytyi sitä kautta hänelle tuon turvallisuuden tuova vakituinen työ, kun hän vuonna 1898 luo-van työnsä ohella aloitti opettamisen. Hän sai paikan Turun piirustuskoulun johtajana ja opetta-jana ja Tampereelle palattuun hän oli Roineen käsityö- ja piirustuskoulun opettajana kuole-maansa vuoteen 1914 asti.

Kaarlo Vuori, Hanna ja Hilda Asp v. 1889.

ASPINNIEMI JA NÄSIJÄRVEN SAARET

Tampereella Kaarlo Vuoren koti oli aluksi Pel-lavatehtaanmäellä, jonne hänen kotiväkinsä muutti Ruovedeltä ja myöhemmin asuttiin Ku-ninkaankadulla. Turun kauden jälkeen näyttelijä Tilda Raition kanssa avioitunut taiteilija asui

täällä perheensä kanssa aluksi Mustanlahdenkadulla ja myöhemmin Kymmenenmiehentalossa Hämeenkadun varrella.

1880-90-luvuilla, jolloin perhe asui Pellavatehtaanmäellä, taiteilija piirsi ja maalasi kotipaikkansa ympäristöä ja Näsijärven maisemia. Kaupungin profiili Näsijärveltä oli silloin varsin erilainen kuin nykyään. Siilinkari, Pajasaari ja Myllysaari olivat taiteilijan mielipaikkoja samoin Aspinniemi. Tuohon aikaan Näsijärven ranta- viiva oli monien lahtien ansiosta mielenkiintoinen: Soukkalahti ja Varkaanlahti antoivat liikettä ja väriä kaupungin elämään. Soukkalahteen tulivat proomut Ruovedeltä ja Virroilta tuoden puutavaraa tehtaiden tarpeisiin ja Aspinniemen itäsi- vulla oli sitä varten iso laiturit ja puutavaravarasto.

Aspinniemeä, sen laitureita ja puuvarastoja, Näsijärven rantoja ja auringonlaskuja on Kaarlo Vuori kuvannut piirroksissaan ja maalauksissaan ainoana taiteilijana tuohon aikaan.

LÄÄKÄRI VAI TAITEILIJ A ?

Mikä sai Kaarlo Vuoren, aluksi lääkärin ammat- tiin tähänneen nuoren miehen, vaihtamaan suunnitelmansa ja ottamaan vastaan tällaisen haasteen? Syitä voi vain arvailla, mutta esimerkisi vaikutusta on saattanut olla sillä, että Hel- singin alkeisopistossa, jossa hän kävi koulua, oli piirustuksenopettajana taiteilija S.A. Keinänen. Piirustuksenopetus ei ollut mikään itsestään sel- vyys kouluissa siihen aikaan, se ei ollut edes pa- kollista.

Kun Kaarlo 1883 siirtyi yliopistoon, tuntuu piirtäminen innostaneen häntä tavallista enem- män. Yliopiston tilat olivat tuohon aikaan ahtaat ja iltaisin luentosali, jossa osa hänen luennoistaan pidettiin, oli yliopiston piirustussalina. Kerro- taan, että jo parin opiskeluvuoden jälkeen hän jäi mielellään sinne muiden piirustusta opiskelevien joukkoon.

Samaan aikaan vuonna 1885 keväällä hän il- mottautui halukkaaksi Suomen muinaismuisto- yhdistyksen piirustusmatkalle. Matkan aikana oli tarkoitus piirtäen taltioida jälkipolville Lounais- Suomen ja Länsi-Uudenmaan pitäjien historialli- sia kohteita: kirkkoja, kartanoita, talonpoikais- kulttuuria ja niiden esineistöä. Retki oli jo kol- mas ja sen johtajana oli Emil Nervander.

Kolme kuukautta kestävä matka vaikutti pysy- västi Kaarlo Vuoren taiteeseen, se näkyy paitsi maalauksissa ja piirroksissa myös hänen ottamis- saan valokuvissa. Hän kuvasi ihmisen asumismil- jöötä kaupungissa ja maalla ja ihmisiä arkipäivän askareissa.

Hänen kansatieteellinen kiinnostuksensa ei myöskään jäänyt tähän ainoaan retkeen, vaan muutamaa vuotta myöhemmin Nervander otti häneen uudelleen yhteyttä ja Kaarlo Vuori taltioi uusia kohteita.

Historiaa ja kansan juurien etsimistä oli myös hänen retkensä Siperiaan vuonna 1888 J.R. As- pelinin piirtäjänä. Neljän kuukauden matkan ai- kana vaellettiin Altain vuoristossa asti ja etsittiin sojoottien patsaita, joissa olleen kirjoituksen As- pelin arveli valaisevan suomalaisten alkuperää. Niinhän ei ollut, kuten myöhemmin sitten selvi- tettiin, mutta matka antoi nuorelle taiteilijalle ko- kemusta ja uusia vaikutteita. Alueen sääolosuh- teet olivat kuitenkin petolliset: vuoristossa oli päivisin lämmintä ja öisin hyvin kylmää ja nämä vaihtelut jättivät pysyvän jäljen Kaarlo Vuoren terveyteen - jo ensimmäisen Pariisin matkan ai- kana (1890-91) hän joutui ajoittain turvautumaan jalkasärkyjen vuoksi kävelykkeppiin.

Matkan aikana, kuten muulloinkin näinä vuosi- na, Kaarlo Vuorella oli aina luonnoskirja tasku- sa ja Siperian matkalta täyttyi kolme lehtiötä hä- maisemistä, ihmisistä ja kyläkuvauksista.

TAMPEREELLA 1890-1898, 1905-1914.

Kun Kaarlo Vuori asettui Tampereelle vuonna 1890, hän alkuaikoina hän maalasi Tampereen ja syntymäseutunsa Ruoveden maisemia ja muoto- kuvia perheen jäsenistä ja tuttavista. Kaupungin seuraelämään hän kotiutui nopeasti ja oli mukana kaikenlaisissa kulttuuriharrastuksissa. Kun Tam- pereelle 1898 perustettiin Tampereen taideyhdis- tys, oli hän myös mukana perustamista valmiste- levassa kokouksessa.

Pariin otteeseen hän 1890-luvulla oli saamiensa stipendien turvin opiskelemassa maalaamista Pariisissa sekä Academie Julienissa että muse- oissa taidearteita tutkien. Ensimmäisellä mat- kalla matkaseurana oli Pekka Halonen ja toisella Rurik Lindqvist. Pariisissa oli kuitenkin molem- milla kerroilla useita suomalaisia taiteilijoita ja muita ystäviä.

Opiskeluaikanaan Kaarlo Vuori suoritti myös käsityöläiskoulujen opettajien kurssin ja tätä koulutusta hän täydensi Saksassa vuonna 1896.

Näitä opiskelujaksoja lukuunottamatta hän oli Tampereella vuoden 1898 syksyyn asti, jolloin hän siirtyi kuten edellä jo mainittiin Turkuun. Hän palasi Tampereelle 1905 ja eli täällä kuolemaansa vuoteen 1914 asti. Yhteydet Tampereelle säilyivät kuitenkin Turun aikanakin, sillä hänen kotiväkensä asui täällä.

MUOTOKUVA - JA MAISEMAMAALARI

Ensimmäisen kerran Kaarlo Vuori oli mukana taidenäyttelyssä vuonna 1891 ja sen jälkeen hän osallistui Helsingin, Turun, Viipurin ja 1890-luvun lopusta Tampereen taidenäyttelyihin. (Ensimmäinen Tampereen taideyhdistyksen näyttely oli vuonna 1899.)

Kaarlo Vuori maalaamassa Maija Canthin muotokuvaa. Kuvassa mukana myös Minna ja Pekka Canth.

Omaa yksityisnäyttelyä hän ei pitänyt koskaan. Tampereella hänen taidettaan on esitelty kahdessa muistonäyttelyssä, joista ensimmäinen pidettiin vuonna 1933 ja toinen 1963.

Kaarlo Vuori tunnetaan ennenkaikkea muotokuva- ja maisemamaalarina. Muotokuvista tunnetuimpia ovat Minna Canthin ja J.H. Erkon

muotokuvat, mutta tamperelaisittain kiinnostavia ovat monet muut 1890-luvun ja 1900-luvun alun henkilökuvat mm. muotokuvat Kustaa Aspin perheestä, Kustaa Hiekan, Aina Lindellin, Eevert Axin (Tähkápään), Idmannien ja Bauerin perheenjäsenten muotokuvat. Lukuista muotokuvia hän teki vaimostaan Tilda Vuoresta, joka oli Tampereen työväen teatterin johtajana vuodesta 1906. Tamperelaisten lisäksi Kaarlo Vuori teki maalauksia esim. Viipurin ja Turun porvareista ja käsityöläisistä. Tilatut muotokuvasarjat hän teki Tampereen kaupungille kaupunginlääkäreistä ja Turkuun Turun hovioikeuden jäsenistä.

Muotokuvien määrystä antaa hyvän kuvan hänen oma "portrettiluettelonsa", joka sisältää 167 työtä, mutta ei ole täydellinen.

Muotokuvien ohella hän maalasi maisemia, erikoisesti järvi- ja merimaisema kiinnosti häntä.

KUVITTAJA JA POSTIKORTTITAITEILIJANA

Laajaan yleisöön hän vaikutti ehkä eniten lehti- ja kirjakuvitustensa sekä postikorttiansa välityksellä. Jo Pariisin matkallaan 1890-luvun alussa hän kiinnostui kuvitustyöstä seuratessaan Alex Federleyn piirtämistä. Kaarlo Vuori oli kuvittajana kansanvalistusseuran kalentereissa ja Nuoren Suomen albumeissa sekä lisäksi tamperelaislehdissä. Ilmeisesti ensimmäinen kuvitustyö oli vuonna 1891 ilmestynyt Häme-lehti, joka julkaistiin Hämäläis-osakunnan Pyynikillä järjestämän juhlan yhteydessä. Juhlan tarkoitus oli kerätä rahaa suomenkielisen kansanopiston hyväksi. Opiskeleva nuoriso tunsikin tuolloin suurta vastuuta paitsi suomenkielisten opiskelumahdollisuuksien kehittämistä myös suomenkielisen kirjallisuuden ja lehdistön luomisesta. Eräs syy Aamulehden perustamiseenkin oli ollut saada paikkakunnalle suomenkielinen lehti (1881).

Kaarlo Vuoren ystäväpiiriin kuuluivat Erkot ja opiskeluaikanaan hän jo ansaitsi rahaa lukemalla lehtien oikovedoksia. Tampereella taas Aamulehden toimittaja Viljakainen oli hänen ystäviään. Eräs Kaarlo Vuoren töitä olikin Aamulehden 25-vuotisjuhlakirjan kuvittaminen.

Hänen toimintansa postikorttitaiteilijana on suhteellisen tuntematon, mutta mm. varhaisen sortovuosia käsittelevän Suomi-sarjansa ansiosta hän lukeutuu ensimmäisiin suomalaisiin postikorttitaiteilijoihin. Ensimmäiset uniikit kortit

Kaarlo Kaunistäiteilijä,
 Mies värrien valkuyhtejä,
 Sydämissäsi sulata
 Ilon, innon lampimärsä
 ohina vastaksi väräsi.
 Niillä aitten olen ruvelat,
 Luontosi hyvän valossa,
 Niin tekoja tenhoavat,
 Vetoavat ja viehättävät,
 Katsojan koke sydäntä,
 Kun sinulta sielun raiivat,
 Jolla luokseensa lumovat.
 Niin leuat nautinnon iloja
 Elämän sulostajaksi,
 Ette mieleemme tekisi
 Seurata sen jälkeäsi.
 Iltoita elämän työstä,
 Tehdä omuillekin iloa.
 Iltoitsekiv, etä kaunan,
 Kaunan vällytät värsiä!

J. H. Erkon.

J. H. Erkon runo Kaarlo Vuorelle. Erko oli
 KV:n opintovuosista asti ystävä ja perheystävä,
 perheen pojan kummikin.

K. Vuori

2088
I

Kaarlo Vuoren signeeraus vuodelta 1888.

syntyivät ystäville ja perheenjäsenille syntymä- ja nimipäiviksi tai uuden vuodenkorteiksi. Jo opiskeluvuosina syntynyt kiinnostus kansanelämään näkyi myös postikorteissa sekä valokuvista että maalauksista toteutetuissa. Niissä kuvastuu ihminen työssä: pestään pyykkiä tai astioita, laitetaan ruokaa, saunotaan, haetaan vettä vinttikäivosta, ollaan pellolla tekemässä rukiin kuhilaita, niitetään, kuokitaan tai kaadetaan metsässä puita.

Kaarlo Vuori

VALOKUVAAJA

Jo kouluaikana kerrotaan Kaarlo Vuoren tehneen ensimmäisen kameransa ja myöhemmin hänelle valokuvaus oli olennainen osa omaa työprosessia. Hän mielellään kuvasi aiheensa ennen maalauksen tai piirroksen tekemistä ja myös valmistumisen jälkeen. Hänen tuotantoonsa on näin ollen mahdollista tutustua jo valokuvien perusteella, sillä säilyneiden valokuvien määrä on runsas.

Lisäksi hän on ottanut runsaasti valokuvia maisemista ja henkilöistä. Erikoisen merkittäviä ovat teatterikuvat Tampereen ajalta, jolloin Tilda

Vuori oli Työväen teatterissa. Kaarlo Vuoren tapana oli paitsi toimia esitysten lavastajana, pukujen suunnittelijana myös esitysten kuvaajana. Hän onkin tallettanut tamperelaista teatterihistoriaa merkittävällä tavalla.

Kaarlo Vuori oli tamperelainen - täällä hän halusi elää ja vaikuttaa. Kun senattori Leo Meckelin ihmetteli hänen asettumistaan asumaan Tampereelle, joka oli maan kulttuurikeskuksista katsottuna provinssia, arveli Kaarlo Vuori kotikaupunkiaan kuitenkin paikaksi, jossa "voi elää ja maalata ja kaupata sitten työnsä muualle."

Vuosisadan vaihteen jälkeen Tampereella astui esiin uusi nuori taiteilijoitten sukupolvi ja 20-luvulla perustettiin Tampereella jo taiteilijaseurakin. Kun vuonna 1963 oli Kaarlo Vuoren taiteen muistonäyttely, oli samana vuonna - kuin asiaa korostaen - lisäksi ensimmäinen "Tampereen nykytaidetta"-näyttely.

Lähteitä:

Painamattomat lähteet:

Hjorth, Ruth, Kaarlo Vuori. Sukututkimus.

Sirkka Vuoren perhearkisto: Kaarlo ja Tilda Vuoren kirjeenvaihto.

Valokuvat Sirkka Vuoren yksityisarkistosta.

Painetut lähteet:

Jokinen, Helvi, Renkaita suvannon pinnassa. Tampere 1947.

Kaarlo Vuori 1863-1914. Taiteilijaelämä: valokuvia, piirroksia ja kirjeenvaihtoa. Näyttelyluettelo. Tampereen kaupunginkirjaston yläaula 27.9. - 10.10.1993. Järjestäjä: Tampere - seura. Tutkimus ja teksti: Tuula Rantanen. Tampere 1993. 12 lehteä.

Taiteilija Kaarlo Vuori 19.8.1863 - 22.6.1914. - Tammerkoski 1993: 7 s. 4-9.

Tamperelaisen taiteilijan Kaarlo Vuoren koulu- ja opiskeluaika 1870- ja 1880-luvulla. - Tampere. Tutkimuksia ja kuvauksia 9. Tampereen historiallisen seuran julkaisuja 14, 1988, s. 186-210.

Tamperelaisopiskelija Kaarlo Vuori prof. J. R. Aspelinin piirtäjänä Aasiaan suuntautuneella tutkimusmatkalla viime vuosisadalla.

Tammerkoski 1990: 7 s. 10-15.